

Plan- og bygningsetaten
postmottak@pbe.oslo.kommune.no

Vår ref.: JBB

Deres ref.: 202108345

Oslo, 03.01.22

Innspill til høring om Byarkitekt i Oslo

Arkitektbedriftene i Norge (AiN) er bransje- og arbeidsgiverorganisasjonen for bedrifter med praktiserende arkitekter, landskaps- og interiørarkitekter med masterutdanning. I høringsinnspillet brukes arkitekt og arkitektur samlet om alle tre fagdisiplinene.

Arkitektbedriftene er svært positive til at Oslo får en egen byarkitekt. Byarkitekten vil øke forståelsen av betydningen av våre fysiske omgivelser, og både styrke samhandling og være en pådriver i den offentlige debatten og i kommunens eget arbeid. Denne funksjonen mangler i dag.

Våre hovedinnspill:

- Byarkitekten må ha en uavhengig rolle, både politisk og i forhold til PBE, for å kunne være en tydelig stemme i det offentlige ordskiftet og en pådriver for strategisk bruk av arkitektur som virkemiddel innad i kommunen.
- Byarkitekten bør plasseres på etatsledernivå i kommunen for å sikre tilstrekkelig mulighet til å være et koordinerende og rådgivende organ på tvers i kommunen.
- Byarkitekten må ha arkitektfaglig bakgrunn, evt. ha utmerket seg med spesialkompetanse på arkitektur og byutvikling på annen måte.
- Ingen av de to alternative modellene skissert i høringsbrevet vil være hensiktsmessige for fullt ut å realisere potensialet i en slik stilling. Alternativ A, fristilt fra PBE og underlagt byrådsavdelingen, anser vi likevel som det beste av de to forslagene.
- Byarkitekten bør plasseres på etatsledernivå i kommunen med egen stab, likere modell for byarkitekt i Bergen, for å sikre tilstrekkelig mulighet til å være et koordinerende og rådgivende organ på tvers i kommunen.
- Rådet for byarkitekturs uavhengighet bør opprettholdes slik som i dag.
- Det foreslåtte mandatet om å være politisk uavhengig, ha en rådgivende rolle, og ikke underlagt instruksjon, er godt.
- De foreslåtte oppgavens fokus på estetikk og økt boligbygging er for snevert. Oppgavene må i større grad speile ambisjoner for arkitektur og byutvikling som en viktig brikke for en sosial, miljømessig og økonomisk bærekraftig samfunnsutvikling.

Rollen som byarkitekt

- Byarkitekten må ha en uavhengig rolle, både politisk og i forhold til PBE, for å kunne være en tydelig stemme i det offentlige ordskiftet og en pådriver for strategisk bruk av arkitektur som virkemiddel innad i kommunen.

Kommunen skal forvalte fellesskapets interesser i det som planlegges og bygges. Strategisk bruk av arkitektur og byutvikling bidrar til kommunens samfunns mål innen en rekke ulike områder som eksempelvis folkehelse, læring, inkludering og eldreomsorg.

Kommunens behov må ivaretas ved å forvalte plan- og bygningsloven og sikre arkitektonisk kvalitet i plan og byggesaker, men like mye ved å sørge for at kommunen gjennom offentlige bygg og uterom, bruker arkitektur aktivt for å styrke sine tjenester og tilbud til innbyggere og ansatte. En byarkitekt bør komme tidlig inn i prosessene som initiativtaker og rådgivende organ på tvers av etater, og ikke primært være en kontrollfunksjon.

I høringsnotatet er byarkitekten foreslått gitt en rådgivende rolle knyttet til byutvikling, funksjonelle og visuelle sider ved byplan, planprogram og byggesaker. Dette overlapper delvis med Plan- og bygningsetatens oppgaver. Like viktig er oppgaven med å sette fokus på hvorfor og hvordan det som planlegges og bygges kan brukes strategisk for å realisere mål knyttet til samfunnsdelen av kommuneplanen, og være en pådriver innen klima og miljø.

Byarkitekten bør ut over å medvirke til samarbeid mellom arkitekturfaglige instanser slik foreslått, også medvirke til samarbeid mellom andre kommunale etater når det gjelder deres behov, både for konkrete bygg og steder, og for synliggjøring av muligheter og utfordringer hvor de fysiske omgivelsene har betydning, slik som levekårs-utfordringer, kriminalitetsforebygging og inkludering.

Modeller foreslått i høringsnotatet

- Ingen av de to alternative modellene skissert i høringsbrevet vil være hensiktsmessige for fullt ut å realisere potensialet i en slik stilling. Alternativ A, fristilt fra PBE og underlagt byrådsavdelingen, anser vi likevel som det beste av de to forslagene.

Høringsbrevet ber om innspill til to alternativer for organisering. Vår oppfatning er at begge alternativene har utfordringer med tanke på å ivareta det vi oppfatter som det største potensialet i en slik stilling, det å være en uavhengig og synlig stemme for arkitektur og byutvikling med selvstendig mandat.

Av de to alternativene er vi mest positive til alternativ A, da byarkitekten her er frikoblet fra PBE. I denne modellen vil en organisering underlagt byråd for byutvikling være å foretrekke, da vi antar det gir rollen større muligheter til å være en integrert del av kommunens arbeid, enn i en ombudsstilling på utsiden.

Ved alternativ B vil byarkitekten oppfattes som en del av PBE, og vi kan vi vanskelig se at Byarkitekten vil kunne ha den frie og uavhengige rollen som er ønskelig. Det vil også vanskeliggjøre en debatt knyttet til PBEs arbeid og vedtak. Det er viktig med et tydelig skille mellom PBE som forvalter av plan- og bygningsloven, og den strategiske koordineringen og utøvelsen av kommunens arkitekturpolitikk ved byarkitekten.

Tilknytning til Rådet for byarkitektur

- Rådet for byarkitekturs uavhengighet bør opprettholdes slik som i dag.

En organisering som leder av Rådet for Byarkitektur mener vi like vel er uheldig da rådets uavhengige stilling som fagorgan, og dets integritet, vil svekkes. Medlemmene i rådet er utøvende arkitekter som har sitt arbeidsområde utenfor forvaltningen. Byarkitekten bør ha møterett i Rådet for byarkitektur,

men ikke ha påvirkningsmulighet eller instruksjonsmulighet. Vi viser til høringsinnspill fra Rådet for byarkitektur for nærmere utdyping

Alternativ modell

- Byarkitekten bør plasseres på etatsledernivå i kommunen for å sikre tilstrekkelig mulighet til å være et koordinerende og rådgivende organ på tvers i kommunen.

Det er ønskelig at byarkitekten kan være en pådriver og initiativtaker, både overfor alle kommunens etater og politikere, og samtidig en samfunnsdebattant.

Vi mener at en modell hvor byarkitekten har en plassering på nivå med øvrige etatsdirektører vil gi den beste effekten av en slik stilling. Dette sikrer en uavhengighet både i forhold til Plan- og bygningsetaten, andre etater og Rådet for byarkitektur. En slik plassering vil gi byarkitekten mulighet til å delta aktivt i ulike prosesser for å bidra til målene i samfunnsdelen av kommuneplanen, klimaløsninger mm ivaretas, på et overordnet nivå. En slik plassering gir muligheter til å bruke arkitekturfaget aktivt, og etterspørre og løfte betydningen av arkitektur på alle nivåer i kommunen. Byarkitekten vil være rustet til å være en faglig brobygger mellom rådhuset (som eier av arkitekturpolitiske mål og ambisjoner) og fagetater (som operasjonaliserer og konkretiserer gjennom regelverk og tjenester).

En modell for byarkitekt i Oslo nærmere Bergens-modellen er vår foretrukne modell når det gjelder å få størst effekt av en slik stilling, til beste for kommunens mål og utvikling. Vi har et godt inntrykk av hvordan ordningen fungerer i Bergen, og oppfatter at byarkitekten der både har fått en tydelig og uavhengig stemme i offentlig debatt og aktivt bidrar til å styrke kommunens arbeid på arkitekturfeltet.

Kvalifikasjoner og ansettelsesform

- Byarkitekten må ha arkitektfaglig bakgrunn, evt. ha utmerket seg med spesialkompetanse på arkitektur og byutvikling på annen måte.

Byarkitekten er først og fremst en fagressurs og må ha arkitektfaglig bakgrunn, evt. annen dokumentert spesialkompetanse på arkitektur og byutvikling. Vedkommende bør i tillegg ha innsikt i politiske prosesser og erfaring fra det offentlige ordskiftet. En stab knyttet til byarkitekten bør speile de ulike sider av arkitektfaget, med bred kompetanse innen bygg, landskap, byutvikling og mobilitet. Det er viktig at funksjonen, uavhengig av organisering og tilknytning, sikres tilstrekkelige ressurser til å kunne ivareta sitt mandat og være en reell initiativtaker.

Vi er positive til at stillingen blir en åremålsstilling. Arkitektur og byutvikling er ofte lange prosesser. Åremålsperioden, inklusiv mulighet for forlengelse, bør derfor være av en slik lengde, at det utgjør en reell mulighet til å opparbeide seg en posisjon som fagressurs og skape resultater.

Forslag til mandat og oppgaver

- Det foreslåtte mandatet om å være politisk uavhengig, ha en rådgivende rolle, og ikke underlagt instruksjon, er godt.
- De foreslåtte oppgavene fokus på estetikk og økt boligbygging er for snevert. Oppgavene må i større grad speile ambisjoner for arkitektur og byutvikling som en viktig brikke for en sosial, miljømessig og økonomisk bærekraftig samfunnsutvikling.

Uavhengig av modell så støtter vi det foreslåtte mandatet for stillingen.

Når det gjelder foreslåtte oppgaver vil vi påpeke følgende:

- Ambisjonsnivået for både stillingen og kommunens arkitektur bør omfatte mer enn å ivareta at Oslo er «nyskapende, mangfoldig og vakker». Dette er en beskrivelse som primært dreier seg om estetiske kvaliteter ved det som bygges. God arkitektur og fysiske omgivelser har avgjørende betydning for svært mye mer, og er nødvendige virkemidler i en sosial, miljømessig og økonomisk bærekraftig samfunnsutvikling og kan bidra aktivt til å nå FNs bærekraftsmål. God stedsutvikling og arkitektur kan bidra til bedre folkehelse, mer livskvalitet for den enkelte, større grad av inkludering og mangfold og miljø- og klimasmarte løsninger for å nevne noe. Videre er høy bevissthet om natur- og landskapskvaliteter viktig for å oppnå en god balanse mellom naturområder og bygde omgivelser.
- I arbeidet med byutvikling må det være en oppgave for byarkitekten å bidra til sammenhengende planer for bebygget areal, grønstruktur og samferdsel for å sikre byliv, stedsidentitet, naturmangfold og grønn mobilitet.
- Byarkitekten bør ikke ha økt boligbygging som oppgave, men bidra til å sikre kvalitet, sammenheng, mangfold og innovasjon i det som planlegges, utvikles og bygges, også av boliger.
- Vi anser punktet om å *«være en uavhengig rådgiver og brobygger som øker samhandlingen mellom kommunens ulike etater og skape arenaer for dialog mellom kommunen og private aktører, enten de er arkitekter, utbyggere eller innbyggere»* som spesielt viktig for stillingen. Modellen må sørge for å ivareta muligheten for dette.
- Rådet for Byarkitektur bør fortsette som i dag med egen leder, men sekretariatsfunksjonen kan evt. legges til Byarkitektens stab.
- Det bør være rom for at stillingen kan finne sin rolle og oppgaver i en etableringsperiode.

Vi ser frem til opprettelsen av stillingen, og til å kunne ønske ny byarkitekt i Oslo velkommen.

Vennlig hilsen

Arkitektbedriftene i Norge

Egil Skavang
Adm. dir.

Janeche Bull Borander
Utviklingssjef

Innpillet sendes elektronisk uten underskrift og er å anse som et originaldokument.